

UREDNIŠTVO IN UPRAVA :
Videm, Via G. Mazzini št. 10/I.
Tel. 33-46 — Poštni predel (Casella postale) Videm 186. —
Poštni čekovni račun (Conto corr. post.): Videm, št. 24/7418.

MATAJUR

GLASILO BENEŠKIH SLOVENCEV

Leto VII. — Štev. 1 (124)

UDINE, 1. - 15. JANUARJA 1956

Izhaja vsakih 15 dni

Naša obramba in odgovor

Ze dolgo odkar biva na tej zemlji naš rod se zaletavajo vanj s srdom in bledo jezo njegovih nasprotnikov. Prav kakor je pred pol stoletjem napisal plemeniti Italijan D. E. Blanchini: »Vi sono certuni che di quando in quando mandano l'allarme contro il panslavismo fantastico del Distretto di S. Pietro; s'adoperano a sopprimere quella lingua... a me sembra che parliano senza conoscere il paese e le inclinazioni dei suoi abitanti...» (La Slavia, str. 8). Prav zares samo slepa strast in nepoznanje razmer je take naše sovražnike naganjala k podlemu blatenju našega ljudstva.

Strupeni šovinistični napadi proti brezbrambni manjšini so se zadnje čase začeli še stopnjevati, odkar je glasilo beneški Slovencev »Matajur« povzdrignilo glas za obrambo njih svetih pravic. Nekatere zaslepiljence vodi tudi jeza, proti

slovenskim duhovnikom, ki si upajo v materini besedi govoriti z ljudmi, čeprav jim je večkrat sama videmska cerkvena oblast skočila v hrbot.

Podlo zaletavanje

Zaradi praznikov smo odložili odgovor na najnovejšo gonjo, ki jo je začel vienski liberalni list »Il Friuli liberale« proti našim vidnim možem, proti »Matajurju« in proti slovenski duhovščini. Ker vsebujejo ti napadi težke, čeprav iz tre izvite obdobjitve, moramo razgrniti pred vsemi našimi rojaki, pred vso pošteno italijansko javnostjo in pred poklicanimi oblastmi njih nesramno pisanje in počasati na kakšen nepošten način načelo to zapečenici in strupa polni našprtniki strelci. Spoznali boste tudi majhen duševno obzorje, otročji slog in napuhujenost takih »ar-ma« (Arturo Manzano), ki so podpisali članek »Gli Italiani tutti fascistic!« v omenjenem listu in še drugega »Trinko agli altari, Cracina in motorettas«. Prvega je tudi ponatisnilo glasilo istrskih pobeglic »Arena«.

V prvem članku se na pol anonimni pisec zaletava v »Matajuru« z dne 16. - 31. oktobra v katerem je priobčeno pismo obrambnega odbora za demokratične antifašistične borce »Brisko-beneškega odreda«, ki sede pred sodiščem. Ta upravičena bramba daje pismem »liberalne Furlanije« povod, da vtičijo strele proti nam.

Po načinu nekdajnih fašističnih ovdohov piše omenjeni list pod naslovom »Occhio alla frontiera«, da žive v Nedških dolinah že tisoč let prebivalci, ki se v družini poslužujejo »narečja slovenske korenike« (dialetto di ceppo slavo). Torej vsaj priznava, da so nekakšni Slovenci ob Nedži. Nato pa takoj pozabi, kar je mož prej napisal in nadaljuje, da je v Vidmu slovenščina najbolj neznan jezik, kar jih sploh je in da ni niti senče slovenske manjštine.« Ta premisa ali podlaga služi člankarju zato, da se čudi, kako da v Vidmu izhaja »Matajur« scritto in dialetto slovenec in da že samo izhajanje lista, glasila Beneški Slovencev, kaže tako »svobodo, ki sega že do meja naivnosti« (tocco i limiti dell'ingenuità).

Ko se konča naivno čuditi, da ob Nedži sploh eksistira slovenski rod in v isti sapi trdi, da je slovenščina v Vidmu prav tako neznan jezik kot kje pri Culukafrih, se modro povzpe do trditve, da »se hoče (z izhajanjem lista) ustvariti zmeda v (diplomatskih) pisarnah in ozemskih dežel, prijateljicah in sovražnicah Italije in pokazati da je to obširno irentistično gibanje.« Svoj višek pa dosega v trditvi, ko pravi, da »Matajur« in nekatere skupine, v katere šteje tudi župnika Angela Kračino »že leta delajo odprto na to da bi Nedžke doline prišle pod Jugoslavijo« in »da se ti individui ne utrujijo imenovati fašiste vse italijane, ki niso slavofili.«

Sentenarski župnik je vložil tožbo proti odgovornemu uredniku in pisecu omenjenega članka, ker je v njem vsebovana težka obdobjitve na podlagi čl. 241. kazenskega zakonika, ki predvideva za tako irentistično delovanje kot se očita c. g. Kračini in omenjeni skupini celo dosmrtno ječo. Proces bi se bil moral vrstiti 21. decembra. Toda obtoženi urednik Provini in pisec članka »ar-ma« sta se skrila. Nista prišla na razpravo, da bi svoje trditve dokazala, kot je dolžnost poštenega človeka. Zato je sodnik dr. Spicciati na predlog odvetnika dr. Borghija proces odložil. V članku javno napadeni naši ljudje, ki hočejo naj se njih »krivida« pred sodnijo dokaže, se torej ne morejo še braniti!

Kaj ga jezi

V drugem članku iz istega kotla brižgajo iz vsake vrstice napadi na rajnega mons. Trinka in celo na pristnega Furlana in bivšega deželnega glavarja pod Avstrijo mons. Faidutti. Da je šovinistom značajni Trinkov lik trn v peti, to dobro vemo. Faidutti pa je bil napram Slovencem vsaj do neke mere pravilen.

Skratka: fašistična golazen je zopet v pravem deliju....!

Izbruh onemogle jeze pa ni toliko napern proti posameznikom, čeprav bi lahko neosnovane obdobjitve pri pristranski sodniji tudi tem škodovale, kakor proti slovenskemu rodu sploh! Vprašamo razsodno pamet vseh ljudi ali je mogoče kje na svetu, da je že sam obstoj in bivanje neke narodne skupine na gotovem ozemlju greh ali veleizdaja. Clovek bi moral biti udarjen že s slepoto ali napoljnem brezmejnega srda do soljudi, če bi temu pritrdir! Slovenci niso na tej zemlji od včeraj ali prevčeranjem, niso bili umetno ali za lase semkaj privlečeni, sami italijanski pisatelji s Pavlem Dijakonom kot prvim ugotovljajo neizpodbitno, da so živelni naši dedje na tej zemlji že tisoč in več let.

Drugi vzrok otročje jeze je izhajanje »Matajura«, da se list širi in da ni »quel foglio, che saranno in quattro a leggere.« Po mnenju »ar-ma« bi beneški Slovenci sploh ne smeli meti svojega glasila, bi sploh ne smeli nič brati, še najmanj v lastnem maternem jeziku. Morabi bi ostati neuka in brezpravnica čreda po kateri bi lahko vsekakor pritepenec udrial po mili volji in jo izrabljaj. Beneški Slovenci bi morali v sebi zatreći vsak narodni ponos in človečanski čut, potem bi jih omenjena gospodiča morda pohvalila. Mi smo pa dvignili svoj glas v listu in v ljudstvu za pravice, ki nam gredo po ustavi in po naravnem pravu. Od tega ne bomo odstopili nikdar, pa če je kričačem in hujškačem prav ali ne! To jih jezi. Pa jih bo lahko še dolgo, ker borbe, v okviru zakonov, za naše pravo in naš rod ne bomo opustili nikdar in nikoli!

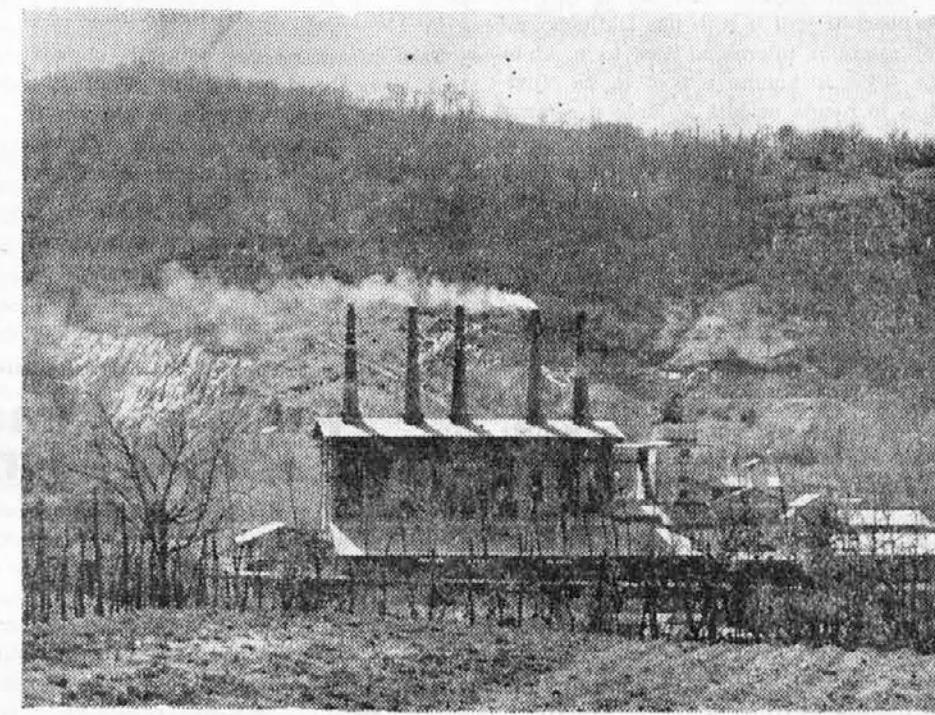
Se tretjo jezo kuhajo šovinistični hujškači, in to je, da so med našim ljudstvom še nekateri duhovniki, ki niso uklonili hrbitenice. Pokojnejša Trinka, živi duh in genij našega rodu, čigar imenega preko meja Italije in slovenstva,

(Nadaljevanje na 2. strani)

Najnam dajo dela na domači zemlji

Ozemlje šentenarske občine, kakor je znano, ni tako veliko, da bi moglo dati možnost življenga vsem svojim prebivalcem. Meri komaj 2702 ha in sicer je takole razdeljeno: 13% orne zemlje, 60% travnikov in pašnikov in 27% gozdov. Ce

grantov, ki drže vsaj za silo gospodarstvo pokonci. Po približnih podatkih ima občina Sv. Lenart 600 emigrantov po svetu. To je zelo žalostna slika in se ponavlja leto za letom. »Kam uša« (kje je izhod) pravijo naši ljudje. Tu pri nas, v

TOVARNA CEMENTA V CEMURJU (OBCINA SV. LENART). NEKDAJ JE BILA TA TOVARNA LAST DRUŽBE »CEMENTI DEL FRIULI«, SEDAJ JO JE KUPILA DRUŽBA »ITALCEMENTI«, KI JO NAMERAVA PORUŠITI.

izračunamo te odstotke in upoštevamo, da je približno 600 družin, ki štejejo skupno 2200 prebivalcev, vidimo, da pride zelo malo zemlje na posamezno družino in da so torej tudi pridelki nezadostni za celoletno preživljvanje.

Ečini izhod so torej prihranki emi-

Izjave solidarnosti s furlanskimi partizani

Odbor za obrambo partizanov Nadiške doline nam je postal v objavo slednje izjavo:

»Odbor za obrambo partizanov Nadiške doline, ki je na svoji seji proučil razsodbo, ki jo je 14. t. m. izreklo porotno sodišče v Vidmu proti šestim poveljnikom garibaldinske divizije »Modotti«, izreka prepričanje, da ni sploh bilo dopustno uvesti kazenski postopek proti tistim, ki niso napravili nič drugega, nego da so izvrševali ukaze svojih poveljnikov v času, ko so bile nacistične sile še v hudih borbah, ter odločno in z obsojanjem protestira proti tej razsodbi, ki je očitna žalitev in izvajanje odporniškega gibanja, ki je postavilo temelje italijanski demokratični republike. Razsodba, izrečena proti tovaršem je tudi žalitev načela, za katere so se borili in dali življenje najboljši sinovi italijanskega ljudstva, in pomni nov poizkus reakcionarnih sil, ki se istovetijo z ostanki fašizma, da spravijo pred sodišče borce odpora, ki so pisi ali najlepši strani zgodovine italijanskega ljudstva.«

Hkrati ugotavljamo in pripominjamo ne samo, da se z omenjenim dejanjem omalovažujejo, zanjujejo in cinično teptajo najbolj častne ter slave tradicije iz sodobne italijanske zgodovine, temveč da se s tem tudi kršijo ustavnega določila, ki se z njimi prepovedujejo vsi taki in podobni postopki, naperjeni proti neki osebi samo zato, ker se je bila ta v času osvobodilnega boja postavila na stran protifašističnih sil ter se tu aktivno borila za osvobodite svoje dežele.

Zdi se nam, kot bi bile na delu sile, ki bi znova hotele priklicati v sedanjost tempu fašistično preteklost, smatrajoč za svojo nalogo, da najprej obsodijo ter umazejo vse, kar je pripomoglo, da se je reakcionarni fašistični režim zrušil in kazovali temu zvesti zločinci.

Mnenja smo, da bo, če se ima tako nadaljevati, izginilo iz italijanskega ljudstva sleherno upanje v zmago demokratičnih načel in razvoj republike, sleherno upanje v pravčnost obstoječe sodne oblasti in demokratično poštenje njenih organov.

Hkrati pristavljamo, da je obsodba nevzdržna tudi s pravne plati, ker ni bilo proti obsojenim nobenega dokaza za kaznivost dejanja. Očitna je torej ostobsode, s katero se ni hotelo zadostiti pravici, marveč samo obsoditi partizane, in to ne samo posameznike, ampak preko njih vse italijansko osvobodilno gibanje.

Zato izražamo obsojenim tovaršem svojo solidarnost, smatrajoč, da so kot pošteni demokrati in antifašisti izvršili v času osvobodilnega boja samo svojo dolžnost, ter jim hkrati s tem pošljamo iskren tovarški pozdrav: Smrt fašizmu — svoboda narodu!«

(Nadaljevanje na 2. strani)

pokrajini, v državi, kjer živimo, ni druga izhoda in zato je potrebno oditi v inozemstvo, četudi s težkim srcem, a treba je iti. »In gorje, če bi bilo inozemstva pravijo naši, sumrli bi od ikote.« Treba se je torej zahvaliti Franciji, Belgiji, Avstraliji in Ameriki, kjer izkorisčajo našo delavno silo in nam dajo možnost, da preživljamo družine.

Vendar bi pa lahko bilo v Sv. Lenartu drugače. V Cemurju je namreč, oziroma je bila, precej dobro razvita tovarna cementa s širimi pečmi. Med vojno je ta tovarna dajala delo kakti stotini delavcem in ti so mogli živeti, čeprav skromno, pri svoji hiši in jih ni bilo treba romati po svetu. Pozneje se je obravnavanje zmanjšalo, kajti podrlj so, ne vemo zakaj, tri peči, in tako je ostalo zaposlenih komaj 35 delavcev. Sedaj deluje samo ena peč in kakor se Sirijo gorovice, bodo v kratkem popolnoma ukinili obravnavanje. Podrtje te tovarne cementa pomeni ukinite edinega industrijskega obrata, ki obstaja v Beneški Sloveniji.

Delavci, ki so desetletja garali v tem industrijskem objektu in pojličili žepe svojim gospodarjem, bodo morali ustati v inozemstvo in tam trktati na vrata tujega gospodarja, da bi mogli »kam uša«.

Zalostno je, da se za to kritično stanje naše občinske uprave prav nič ne zanima. Tako imenovani »patrioti« Nadiške doline, ki imajo v rokah uze naših občin, ne odpre nikdar ust v prid rešitve tega perečega vprašanja. Če bi njim stala pri srcu usoda tolikih družin, usoda zemlje na kateri so se rodili, bi pravlahko kaj storili. Namesto, da se toliko trudijo za podpisovanje raznih »protospomenic« za dokazati, da se pri nas ne govori slovenski, bi lahko posredovali pri centralnih občinstvih, da bi te kaj ukrnile za izboljšanje življenskih pogojev pri nas. To bi prav gotovo bil patriotski.

Vsem je znano, da država potroši vsake leto več milijard lir za podpiranje pasivnih industrij, da bi se s tem omilila kriza, ki bi prišla zaradi brezposelnosti. Torinu, Milanu, Vidmu, Trstu in drugim italijanskim mestom daje država ogromne vsote denarja tudi za preprečitev odpuščanja delavcev. Tu pri nas v Beneški Sloveniji pa so ukinili še tisto malo industrijo, ki je obstajala in odpustili z dela delavce, ne da bi jim poskrbeli drugo zaposlitev.

Ali ne bi mogla država pomagati tudi Sv. Lenartu, tako kot pomaga drugim krajem po Italiji? Kaj niso tudi naši ljudje državljanji iste države? Da, so, a

(Nadaljevanje na 2. strani)

PODBONESEC

OBMEJNI PROMET

Tiste dni pred prazniki an tud ob praznikih je paršio puno ljudi skozi obmejni prehod Stupeca k nam an tud naši so šli preko meje. U Podbonescu je bluo zato uše veselo, saj prej je bila martava, ker ni šu anklu nobeden človek skozi. Troščamo se, da bo tujo pomagalo oživiti tud trgovino, ker drugače bi več ku kašen muoru zaprjeti trgovino ali oštarijo.

RONEC. Inšpektorat za agrikulturo bo organiziru ljetno zimo več konferenc u naši vasi, na katjerih bojo učil kakujo je trjeva runat s sadoumajki za imjet buojsi pardjelek.

BRDO

U TER TO MA' PRENESTI' KUMUN

Spek so začeli nekateri agitirati za prenesti kumun iz Njivice u Brdo. Za tujo no se zauzemajo največ nekateri oštjerji an butigjeri iz Brda, zak' no bi tjeri rado obarniti judi u njih uás izključno zavoj zasebnih interesov. Rjes to e, k' to nje jušto, k' kumun u bodi ta na Njivici, a to njema uzabit, k' Brdo u e maso škomud za te drue uási. Najbuj komodo to bi tjebo beti, k' kumun u bodi u Teru, k' to e center Terske doline an u e povezan z cesto, k' na veže Čento z Bovško kotlino.

TIPANA

UMRU' JE NAJSTAREJŠI MOŽ

Nekaj dni pred božičem je po kratki boli umru najstarejši mož našega kumuna Matija Sabotič iz Platišč, u starosti 95 let. Rancega Matija so usi radi 'meli, zak' e znou lepo praviti vesele an žalostne zgodbide iz svojega živjenja. Žlahti rancega naše sožalje!

MOTOR POVOZU OTROKA'

Otroci, mašmo ti mali, dostekrat no kar parleži iz hiše na cesto ne de bi pomeralki, če na je cesta prazna. Itako ne nardila še trljetna Lucija Noacco an zato ne paršla pod motociklet. Malo čečico so muorli pejati u špitau, ker ne se močno udarila u glavo.

Se devatljene Vazzaz Džovanin se je udaru par igranjtu. Padu je iz nekega mjeta več kuj duž metra globoko in se udaru u glavo. Še tega so mudi pejati u videmski špitau.

TO MA' DEMOKRATIZATI NAŠ KUMUN

Usjem to je znamo, k' tu ljete, reprezentanti od governa tuljana anu od governa jugoslava, so fijermali 'dan akordo za dati pušabilitat judem z naših krajev, k' no morita iti tjé pokréj kunfina brez pasaparta. Judje so z velikim veseljim sprejeli ta akord, saj konc koncem tuó te bó nareto, zak' no se judje morita pomati s kakim škambjom komercial z judmi, k' no žive tjeu tim drugim kraju kunfina.

Kumunu so autoritadi poslali prečize dišpozicioni za tole rječ, k' no pravijo jasno kako to má z judmi se komportati, kar no prosijo permes za iti tje u te kréj kunfina. Kumunu so bě dane dišpozicioni še zak' u povjedej judem kuó no majó narditi za mjeti permes. Na žalost pa, to nje itako. Kumun u nje naredu majednega pisma za objesiti po oštarijach za dati vjedati judem, kam no majó se obarniti za mjeti permes, u koj mouči, an učasni, to koventa čakati tri dni ali še več za mjeti modul. An tej bal to ne bó

Še tri smrti v Belgiji

nič tuole, to se obrenče kacega impiegada, k' u uám díj: »Ti, tu Ugožlavijo, kuó te reš djelat, kuó te maš za 'dne afarje tačjé, a si nór...« an itako indavant. Ljepo no oservirajo dišpozicioni naši kumunki pohlašurji!

Jude je no se njemajo batu na besjede kacega uócona, k' u jim naredi oservacion zatuó, k' no prosijo permes za iti tu Jugoslavijo. Tu Jugoslavijo u more iti usaki človek, k' o má čarto d'indentitát, brez majedne storije. To je rat, k' u naredi domando an neč druzega.

OTVORITEV OBMEJNEGA BLOKA

Tele mjesac no čé odprjeti obmejni blok ta na Mostu ob Nadiži (Ponte Vittorio). Na jugoslovanskem kraju no že parpravijo oficile u tikere no čé beti dogana an kontrolorji od permesou.

VAŽNO ZA PLANŠARJE. Težje, ki so utarpjeli škodo od strani soudata Tazaorón, naj nardijo prej, k' no morejo domando na inšpektorat od agrikulture tu Vidme, zak' to jim čé priti use plačano.**Premjani kmetje za večjo produktivnost zemje**

Provincialni inšpektorat za agrikulturo je premjú na tretjem konkursu za večjo produktivnost zemje med ljetom 1954-1955 tele kmete iz Beneške Slovenije:

Drugi premj na grčeviti zemji po 100.000 lir usak so dobili: Salamant Pio iz Salamanta (Prapotno) an Kvarina Ivan iz Dolenjega Barnasa (Špeter).

Treći premj po 80.000 lir usak so dobili: Marinič Aldo iz Klenjá (Špeter), Terliker Jožef iz Sv. Lenarta, Faidutti Anton iz Skrutovega (Sv. Lenart), Marinič Marcel iz Klenjá an Komel Jožef iz Torlana (Neme).

Cetrti premj po 60.000 lir usak so do-

Za naročanje
MATAJURJA
**rabi poštni tekoči račun
(conto corrente postale)**
štev. 24/7418 — Udine —

bil: Scignaro Mario iz Speta, Venuti Angel an Venuti Feliks iz Klenjá an Karlič Alojz iz Speta.

Drugi premj na hriboviti zemji po 80.000 lir usak so dobili: Berra Massimo iz Krnic (Neme), Pokovac Ivan iz Podbonesca an Zussino (Cusin) Ermengildo iz Brezij (Tipana).

Treći premj po 50.000 lir usak so dobili: Jerep Mario iz Gorenjega Marsina (Podbonesec), Maršel Ivan iz Dolenjega Marsina (Podbonesec), Monai Giovanni iz Kanaliča (Neme), Berra Virgilij iz Tipane, Stulin Andrej iz Gorenjega Tarbijá (Srednje), Maršel Aleksander iz Do-

lenjega Marsina (Podbonesec), Ceccon Virginij iz Čenebole (Fojda) an Medveš Aleksander iz Podbonesca.

Prú bi bluo, de bi se še drugi kmetje potrudili, ker djelo jim bo dobro plačano an tajšni konkorsi bojo usako ljetu. Tisti, ki mislijo se udeležit konkorsa, naj se obarnejno na inšpektorat za agrikulturo u Vidme an tam jim bojo dal usá potrebna pojasnila.

Telefon po vseh vaseh

Ministrstvo za pošto in telegraf je sporočilo našemu kamunu, de bojo drugo

SV. PETER SLOVENOV**Vaške ceste jamaste - u Špetru pa florescentne luči****NESREČA PAR DJELU**

Ponesrečila se je par djelu 60 ljetna Avgusta Livija Camugnaro iz Dolenjega Barnasa. Žena je šla z drugimi domaćini na bližnjo senožet po seno an med potjo ji je padu na desno koljeno kol s katjerim bi muoral zadaržavat seno na vozlu. Pejat so jo muorali u videmski špitau, kjer se bo zdravila najmanj mjesac dni, ker si je zlomila koljeno.

AŽLA AN DOLENJI BARNAS BOJO SAMOSTOJNE FARE

U kratkem bojo pouzdignili kapljane Ažlo an Dolenji Barnas u samostojne fare, ki sadá spadata pod špetarsko faro.

OBĐAROVANJE MATER

U lokalni materinski posvetovalnici so o priliki proslave 'Ponte della Bontà' dali Natalij Kudrič-Misana, Angelij Medveš-Dorbolj an Gildi Saligjo-Sitar usaki po 2500 lir. Poleg tega so dali še 15 paketu drugim potrebnim materam, ki so med ljetom redno hodile u materinsko posvetovalnico, otrokam pa je kamunska ministracijon dala biškote an karamele.

RAZDELITU VINA AN KRUHA

U Petehaju usako ljetu dan pred sv. Tremi kralji skličejo usé poglavjarje družin, de jim razdele dohodke prejšnjega ljeta od posestva, ki ga je zapustila cerkvki pred dostimi ljeti 'dná domaćinka'. Tud ljetos so se zbral an usaka družina je dobila po dve flaši vina an nekaj dobrega kruha.

NESREČA PAR NOGOMETU

Igralec naše nogometne skupine Aldo Pinatto se je par igri z nogometarši iz Majana u Furlaniji ponesreč. Padu je takuó neruodno, de se je močno udaru u brado an so ga muorali pejati u videmski špitau.

GOLJUFA SO ZAPRLI

Naši ljudje so se kar oddahnil, kar so zvjezeli, de so u Veroni arteiral Gasparoni Giuseppeja, ker je naredu tarkaj škode u naših krajih. Našo vaščanko Milica Anastazio je ogoljuft za 17.000 lir. Objubu je, de ji bo usafa djelo u Milanu an oná ga je muorala za tisto dobruto, ki je ni anklu naredu, slano dali za uzdarževanje cest po vaseh. plačati. Tudi Markolin Angela iz Sv. Lenarta je na 'dnako vižo ogoljuft za 30.000 lir. Ljudje se troštajo, de ga bo pravica dobro šrafala za ta nepoštena djela.

Neverjetno je, da gotova skupina v Vidmu ne razume, da s takim početjem ruši ugled italijanske republike, da one moguča mirno sožite ob mejah in da skodi lastnemu narodu.

To je naša obramba in naš odgovor v prizakovjanju sodne izjave, ker smo v vesti prepričani, da je borba za naše narodne pravice tudi na tleh Beneške Slovenije borba za pravično stvar in tudi podlaga za mir med slovenskim in italijanskim narodom.

Naša obramba in odgovor

(Nadaljevanje s 1. strani)

tožbami gonili pred sodnijo!?

Na zatožno klop spadajo tudi po ustavnih določbah ljudje, ki s peresom ali besedo sejejo plemensko mržnjo, ki po krivici obtožujejo sodržavljane. Take, pozivamo oblast, naj pokliče k redu in češe da je ritajo, naj jih zgrabi. Kako si upajo smeriti oblast, kot jo je v omenjenih člankih, da je 'maivna', da je nečuječa, da poklanja 'veleidzajalcem' celo motorna kolesa? Ali smo res že tako daleč, da bo treba namesto hoditi na prefekturo trktati na vrata lističa 'Il Friuli liberal', kjer tiči neki 'ar-ma', ki si domišlja, da je on oblast in že prefekt videmski pokrajine?

Neverjetno je, da gotova skupina v Vidmu ne razume, da s takim početjem ruši ugled italijanske republike, da one moguča mirno sožite ob mejah in da skodi lastnemu narodu.

To je naša obramba in naš odgovor v prizakovjanju sodne izjave, ker smo v vesti prepričani, da je borba za naše narodne pravice tudi na tleh Beneške Slovenije borba za pravično stvar in tudi podlaga za mir med slovenskim in italijanskim narodom.

SREDNJE

NESRECA ANKUL NE POCIVA

Nesreča je zvesta spremjevauka človeka an rjes anklu ne počiva. Človek ne vje kedaj an kje jo sreča. Pred božičnimi prazniki je 34 ljetna Kjabaj Helena iz Dolenjega Tarbijá djelala na pujoču an kar se je vračala damu s košem na harbitu, se je utargala na brježu velika skala an parletjela naraunost na koš. Sunek je bio takuó močan, de je Kjabajovo poderu na tla an par padcu se je močno udarila u glavo. Ponesrečeno ženo so sobit potle uvaščani an jo parpeljal u čedadski špitau. Njeno stanje je zlo resno, ker si je pretresla možgane.

REZIJA

JAVNA DELA V LETU 1955

Ob koncu leta zaključi usak gospodar svoje račune, da ugotovi, če je dobro ali slablo gospodari med letom. Tudi mi smo se ozrl nazaj in z zadovoljstvom zaključili naše račune, kajti denar je bil koristno potrošen. Ravenna, kjer je sedež občine, se je v lanskem letu spremenila v prav privlačno vasico, saj je bilo tu napravljenih največ javnih del: uredili so glavni trg in cesto, napeljali so fluorescentne svetilke za javno razsvetljavo, modernizirali občinski sedež, uredili poštni urad, pričeli graditi novo šolo itd.

Tudi za nekatere druge vasi je občinska uprava poskrbela, da se je kaj izboljšalo. V Sv. Juriju so preuredili vodovod in mnogi posamezniki so napeljali vodo v hišo. V Osojanih so tudi popravili vodovod in povečali šolsko poslopje za eno nadstropje, kjer bo otroški vrtec. V Njivi, Liščecah in Koritah so napravili okrog šolskih poslopij lepe ograje.

Upamo, da bo tudi v tem letu občinska uprava napravila še dosti javnih krišnij del in da bo ob koncu leta dobro zaključila svojo bilanco.

CESTA CENTA-BELI POTOKE

Zvedeli smo zelo lepo novico, da je pokrajinski svet na svoji zadnji seji 29. decembra 1955 ustanovil konzorcij za vzdrževanje ceste Centa-Beli potok. Že večkrat smo pisali o veliki potrebi, da se popravi ta cesta, ker je edina, ki vodi v Beli potok. Zadnje čase je bila že v tako slabem stanju, da je avtobusno podjetje Stefanutti iz Njivice grozilo, da bo ukinilo avtobusno progno Centa-Beli potok. Občinske oblasti Cente, Brda in Režije so se že več let trudile in prisile pri višjih organih za to rešitev, ki se je končno uresničila.

Statut konzorcija, ki ga je ustanovil pokrajinski svet s sodelovanjem zainteresiranih občin, predvideva za vzdrževanje te ceste 6.000.000 lir letno stroškov, ki bodo takole razdeljeni: občina Centa bo prispevala 17%, občina Brdo 23%, Regija 10% in Tipana po 10,0%. Za raznopravila ceste bo skrbela pokrajinska uprava. Poleg tega bo tudi vojaški tehnični urad (Genio Militare) skrbel za vzdrževanje, ki bo prispeval letno 3.500.000 lir in sicer za gradnjo obcestnih jarkov, cementnih ograj itd.

Verjetno bodo vzeli v stalno službo tudi 4 cestarje, ki bodo skrbeli za red in popravila na cesti.

Naj nam dajo dela na domaći zemlji

(Nadaljevanje s 1. strani)

poznaajo jih samo pri dolžnostih. Plačati moramo davke, služiti lojalno državi in morda bo kdo še dodal, da se moramo odpovedati našemu materinemu jeziku, ako hočemo biti zasluzni državljanji. Samo pravice do dela na naših domačih tleh nimamo. To pravico si moramo istak po svetu v rudnike Francije in Belgije, kjer večina naših delavcev dobri rudniško bolezni silikozu in če gre vse po sreči, končajo v videmski bolnici za tukolozolo.

Nekateri naši poglavari, ki misljijo, da predstavljajo naš narod in ki ne čutijo posledice takega obupnega stanja, ne bi smeli pozabiti, da so prevzeli nase velike odgovornosti. Ne bi smeli pozabiti, da so raztreseni po svetu tisoči naših delavcev, ki jih preklinjajo, ker niso da danes storili niti koraka, da bi se omejili izseljevanje, ki izmožgava na najokrutnejši način našo delavno silo. Naj bi še pogledat v Belgijo, Slico ali Francijo in tam bi lahko videli na lastne oči kako tudi brezvestni gospodarji ravnajo z našimi delavci.

Vendar nismo še obupali, kajti preprani smo, da bo prišel dan, ko se nam bodo popravile tudi te krivice. Italijansko delavno ljudstvo, kateremu stojimo ob strani, bo prav gotovo našlo pot do izhoda, da se bodo uresničile tudi naše želje: delo in svoboda na domaći zemlji!

Djelo u sadounjaku pozimi

Za oskrbovat sadounjake pozimi je trjeba ponucat usako parložnost, predvsem pa ljepe an suhe dneve, ker potle ne boste imel za tajno djelo časa.

Začnite najparvo obrjezovat drevesne varhove. Če je drevje dobro obrodilo, je višino nekaj vej polomjenih, druge pa so skriveni ali pobješene. Polomjene veje odžagajte, pobješene spodrježite, ker viseče veje so premočno šfrutane an od tjej ne morete parčakovat pordjelka. Kar djelate tisto djelo razrjedčite tud preveč goste an previsoke varhove. Če je drevje bogato obrodilo ne bo škodila rjez u živo, ker s tjem boste dreesu pomagali rast.

Škodliuce, ki se skrivajo an prezenejo zimo za lubjem, narbuju lahko uničete, če ostromate izumrlo skorjo, mah an lišaj. Par tjem djelu nucajte drevesne krtace an strgulje. Takuó je drevo parpravljeno za prvo zimsko škropiljenje, ki ga nardite u januarju ali februarju.

Drugo gih takuó važno djelo u sadounjaku je obdjelava an gnojenje. U starih sadounjakih na traumikih je močno gnojenje s hleuskim gnojem nujno potrebno. Na odraslo drevo raztrosite po 100 do 200 kg dobro preležanega gnoja. Gnoj potrosite okuo drevesa (kolobar) ali pa u sredini med vrstami sadnega drevja.

Po gnojenju pride obdjelava. Prej ko podkopljete ali podorjete gnoj, buj hitra an buojsa bo gnojilna urjednost. Zemjo pod drevesnim vrhom prekopajte okuo 10 do 15 cm globoko, če je tuó parva obdjelava, če pa kolobarje normalno uzdar-

Oves za fuotar

Oves (vena) je med žitom narbujoši fuotar, posebno za živino, ki djela. Oves je zlo sostanciouran, lahko prebavljaju an ima u sebi precej maščobe. Med usemi suortami žita je narbuju lahko prebavljaju an zatuó ne djela kolike an ne napenja. Esperienza je pokazala, da živina prebavi oves že u dveh urah, medtjem ko pšenico, sjerak itd. prebavlja dosti buj dougo. Kar je človeku mese, tuó je konju oves. Zatuó muorate skarbjet, de boste imel nimar zadost ovsu za konje, za mlada teletta an juncem; zmljetega u moko lahko nucate tud za mouzne krave.

Pleve za fuotar

Dosti naših kmetu zamjetava pleve, ker mislijo, da nisoости urjedne. Rjes je, da pleve ne morejo nadomestit dobre fuotra, a jih usedno lahko ponucate, saj fuota ni ankul preveč. Pleve imajo u sebi več redilnih sostanc ku slama. Pleve se dobro pofuotra, če runate takuo. Napoumte škaf ali kajšno drugo posodo s plevami. Plevam dodajte gih tarkaj lucerne. To zmjes poljite z gorko vodo an dobro premješajte. Potle dodajte še nekaj zrjezane bjetule ali rjepe. Takuó parpravljeno fuotar je zlo dobar za krave. S tajnjim fuotrom fuotrajo krave pozimi že več ljet an use krave imajo dosti mljeka.

G. BLASUTTO

Vsakovrstni les za predelavo, rezan mehki in trdi les, tovarna vsakovrstnih stolov

**SV. IVAN ob NADIŽI - telef. 26
GORICA - Via Lungh' Isonzo - telef. 3400**

ANTON DEČEK INGOLIČ Z DVE MA IMENOMA

Najbrž, se mu je zabilskalo, sta bila z materjo med vojno v njenem rojstnem kraju, v Schneebergu. Da, tam so visoke planine, ozke doline in deroči potoki. Koliko lepega mu je mati povedala o tistih krajinah! Tudi slike mu je pokazala. Se danes jo bo vprašal, kdaj sta bila tam. Natančno mu mora opisati, kako so oral, saj je gotovo mati vodila konje, za plug pa je držal oče. Ne, se je Kurt takoj popravil, oče je manjši, debelušast, orač pa je bil visok, krepak človek. Sicer pa je bil oče tedaj v vojski. Zato tudi ničesar ne ve o tem. Seveda. A on, Kurt, se spominja, da je bilo tam v Schneebergu lepo, prav tako kakor tu v Harzu, skozi katerega se peljeta.

Ves zavzet je strmel skozi okno in užival ob pogledu na lepe planinske kraje in ob spominu, ki je tako nenadoma oživel v njem.

2. Kurtov rojstni kraj

Nekaj dni pozneje je Grothova odpeljala Kurta k vpisuovanju v višjo šolo.

Ker je šolsko poslopje ležalo na drugi strani Heimdorfa, enega izmed predmetij velikega Hannovera, sta se s cestno železnico zapeljala tik pred mogočno stavbo, na kateri so bili še vidni sledovi številnih bombardiranj.

»V šolo se boš vozil s tramvajem,« je dejala Grothova, ko sta se po mestoma še razkriti ulici bližala širokim vhodnim vratom. »Glej, da ne boš med vožnjo skakal iz voza, da ne boš...«

Se dalje mu je naročala, kar sme in česar ne sme med vožnjo in med potjo do šole. Kurt ni odgovarjal; pasel je mulo.

Tudi mati mu torej ne verjam! Ko ji je bil takoj po vrtniti iz Harza opisal prizor z oračem in spomin, ki se mu je bil zbudil ob tem prizoru, se je najprej zresnila, malodana ustrašila, nato pa izbruhnila v nenaraven smeh.

»Naj, da bi gonila konje? Povedala sem ti že, da me je mati takoj po končani šoli poslala k znanki v trg, da se izučim za Šiviljo. Od tedaj sem živel v trgu, do-

naj, da bi gonila konje? Povedala sem ti že, da me je mati takoj po končani

Premalo cenimo med

Med je biu že u starih časih zlo rištan. Stari Indijci so ga nucali kot žrtveni lon. Par starih Grkih je biu med »jed bogou. Med so rišpetal tud u srednjem veku (medio evo) an u nekatjerih krajev so čebelarstvo varovali z zakoni. Par nas so nucali med ne samo za sladkarijo, ampak tud kot za zdravilo za prehladne bolezni (kaše itd.). U novejšem času so konštatrali, da je bluo med zlo starimi ljudmi dosti čebeljarju. Že Demokrit, grški filozof, ki je umrul 500 let pred našim štetjem 109 let star, je prepisal svojo starost an veselost medu, ki ga je dosti jedu.

Cuker, ki ga ima u sebi med, se zlo diferencija od navadnega cukera. Med ima u sebi grozdujni an sadni cuker, ki gre naraunost u kri, ne da bi ga muorala prebavila še predjelati u glikogen, ku navadni cuker. Med ima u sebi zlo malo duščnatih sostanc, ki jih oddajajo ledvice. Zatuó je med zlo dober za bounike, ki so bouni na srcu. Okrevancem (konvalešentom) rinforča srce, zdravim ljudem od djela zmaltranim pa daje novih moči. Cuker je gorilna sila. Usafamo ga u muskulih, u karvi an u jetrib. Par usaken gibanju an djelovanju muskulonu su nuca cuker, ki se par tjem razkraja u mlječno kislino; ta pa djela občutek utrujenosti an bolečine u muskulih. Poleg tega pomaga krvnemu obtoku, takuo da pride u telo več kisika. Zatuó mlječna kislina zgori u vodo an ogljikovo kislino, ki ju izdihavamo an izločamo. Med djealom se cuker najprej ponuca u muskulih. Kar zmankata cuker, se ponuca iz krvi an kar se zmanjša cuker u krvi, ga pošlejo vanjo jetra. Če se zmanjša cuker u krvi na polovico se človek počuti utrujenega an šfrutane. Tuó se navadno zgodi po šterih urah težkega djela.

U nekatjerih krajev dajejo djelucem med kot dodatek k hrani. Tudi športniki ga jedo, ker jim daje energijo. Med je zatuó vir zdravja an ohranja telo frišno an odporno pruot utrujenosti an pojavnim starostim.

Bouniki, ki imajo diabete medu ne smijejo jesti. Morebit bi jim pomagu, če bi presežajte cuker u krvi izločili z djelom ali s hodjenjem, sevjeta, če jim srce tuó pusti.

Po navejših skopertah ima med u sebi tudi fermentne, hormone an inhibine, ki ne pustijo djelovanje bakterij an rinforčijo odpornost telesa pruot infekciji.

Par zastrupljenju (na primer z jedmi) se strupenne sostance u jetribu vežejo na predjelani cuker an postanejo takuo neškodljive. Tudi par zastrupitvah z alkoholom se parporoča med. Med parporočajo tud z rinforčat otroke, ki jim pomaga že po nekaj tednih.

mov sem le redko prihajala, na njivi pa sploh še nisem delala. Kurt, ti vidiš stvari, ki jih ni! Stresla ga je za ramena, kakor da ga zares hoče predramiti. »Ne sanjari, Kurt!« A že se je zresnila in mu vneto razlagala, kako se je v tistem trgu ob češki meji seznanila z Grothom, se poročila in preselila visoko na sever, v Arnsfeld ob poljski meji, od koder se do vojne, ki je kmalu potem izbruhnila, in tudi med vojno ni niti gamila. »Ali ne veš,« je zaklicala nenačadno vznemirjeno, »da smo s tetom Berto, Hilda in Maksom zapustili Arnsfeld šele, ko so nas od tam pregnali Rusi?«

»Vem, vem,« je ponavljal Kurt. Dobro je pomnil tiste strašne dni, ko so se iz daljave zasiščali topovi, ko so se s tetom Berto pa Hilda in Maksom stiskali v kleči, nad njimi pa je bobnelo. Spominjal se je tudi tiste noči, ko so jih prepodili iz mesta, in ni pozabil požganji vasi in porušenih mest, kjer so živel naslednje meseci, naslednja leta, vse dotlej, dokler niso pred tremi leti našli očeta in se naselištu v Heimdorfu. Toda tudi lepega gorskega kraja z oračem se je spominjal. No, morda kmetica z bičem res ni bila mati, toda nihče, tudi mati ga ne bo prepričala, da je prazna domišljija, česar se spominja.

»Ne, mati,« je vzklknil odločno, naravnost trmasto, ko sta stopila v prostorno vežo, kjer se je trlo dečkov n deklinc nje-

PER GLI APPASSIONATI DEGLI SPORT INVERNALI

L'inverno nella Slovenia

Dall'Isonzo fino alla Drava presso Maribor si ergono, attraverso tutta la Slovenia, alte montagne rocciose, estesi altopiani, colli e colline, che si ricoprono durante l'inverno di una spessa coltre di neve trasformandosi in un vero paradiso per gli sciatori. La neve vi rimane da dicembre a primavera e, nei punti più alti, fino a tutto maggio. E' evidente, quindi, come lo sport invernale vi si sia sviluppato già in tempi remoti, indipendentemente da quello nordico.

A Bloke, nella Slovenia centrale, erano gli sci già usati nel XI. secolo. Ne troviamo i primi accenni nel libro »Die Ehre Herzogtums Kraint« del Valvasor (1689). Lo sport divenne popolare nei primi decenni del secolo corrente. La vicinanza e le frequenti comunicazioni richiamavano già prima della guerra del 1914 molti sportivi della nostra regione a Bohinj, uno dei primi centri degli sport invernali.

Fra i due ultimi conflitti mondiali si andò valorizzando, a questo riguardo, la vallata superiore della Sava con centri turistici a Kranjska gora e Planica. Bled, noto centro climatico, attirava molti entusiasti sportivi, specialmente per il ginnastica campi da sci sotto il Vitranc (Gruppo Tricornio) e molti rifugi alpini all'altezza di 1600 m. Nella vallata sono stati gli alberghi »Erika« (capacità 100 letti), »Razor« e »Slavec« (55 letti). A Podkoren (distante due chilometri da Kranjska gora) si trova l'albergo »Vitranec« (32 letti) con le stesse attrazioni sportive di Kranjska gora. Vi si accede da Tarvisio attraverso il vallico di Fusine Laghi-Rateče.

KRANJSKA GORA E PODKOREN (847 m). Kranjska gora è il centro degli sport invernali nell'alta valle della Sava. Allo sportivo offre una sciovia, due trampolini di salto, un campo da pattinaggio, bellissimi campi di allenamento con pista da slalom e lunga pista da sci sotto il Vitranc, oltre a numerose mete sciatorie tra le quali il passo Vršič (Gruppo Tricornio) e molti rifugi alpini all'altezza di 1600 m. Nella vallata sono stati gli alberghi »Erika« (capacità 100 letti), »Razor« e »Slavec« (55 letti). A Podkoren (distante due chilometri da Kranjska gora) si trova l'albergo »Vitranec« (32 letti) con le stesse attrazioni sportive di Kranjska gora. Vi si accede da Tarvisio attraverso il vallico di Fusine Laghi-Rateče e vi si arriva anche per ferrovia come a Planica.

BLED (501 m). I dintorni ed il lago omonimo offrono numerose possibilità a tutti gli sport invernali. Una seggiovia congiunge Bled con il monte Straža. Oltre al pattinaggio sul lago, Bled offre pure una pista artificiale. Da Bled si raggiunge Pokljuka (16 km), esteso altopiano con campi da sci ai primi contraffatti e sulle cime delle Karavanke e delle Kamniške Alpi. I dintorni di Tržič sono conosciuti per i loro campi da sci a grandi altitudini, e sono il vivac dei migliori sciatori jugoslavi e austriaci.

I campi più estesi si trovano sull'altipiano della Komna sopra Bohinj (Gruppo Tricornio), e si estendono fino alla vallata dell'alto Isonzo. Sulla sponda sinistra della Sava si estendono altri bellissimi campi da sci ai primi contraffatti e sulle cime delle Karavanke e delle Kamniške Alpi. I dintorni di Tržič sono conosciuti per i loro campi da sci a grandi altitudini, e sono il vivac dei migliori sciatori jugoslavi e austriaci.

Più a oriente si trova il centro turistico di Jezersko, molto frequentato pure d'inverno. Gli sciatori si attardano fino a primavera inoltrata sulle cime vicine al Kravavec ed alla Velika Planina. Così pure sulla Mozirska pianina, sulla Raduha, sul monte Okrešelj e sulla Korošica. Su tutte queste cime, che raggiungono un'altezza che varia dai 1500 ai 2000 metri, ci sono ben attrezzati rifugi.

Altra meta sciatoria è il Pohorje, situato tra gli affluenti del fiume Savinja e il fiume Drava a sud di Maribor, che si estende per ben 50 chilometri. Esso vanta un'antica tradizione di centro turistico invernale ed estivo, con numerosi rifugi e rifugi nei pressi delle cime vicine alle pendici del Triglav (Tricornio). Alberghi a Bohinjska Bistrica: »Črna prst« con 14 letti, presso il lago, »Zlatoroga« (113 letti), »Hotel pod Voglom« (117 letti), »Jezero« e »Bellevue« con 112 letti. Sulla Komna »Dom na Komni« con 110 letti a 1520 metri di altezza. Rifugi: »Koča pod Bogatinom« (1513 m), »Koča pri sedmih triglavskih jezerih« (Rifugio ai sette laghi del Tricornio) situato a 1683 m. Si scende alla stazione ferroviaria Bohinjska Bistrica sulla linea Ljubljana-Jesenice-Bohinj, oppure sulla linea Nuova Gorizia-Bohinji-Jesenice. Il lago è collegato con Bohinjska Bistrica mediante un servizio di autocorriere. Da Bohinjska al »Dom na Komni« vi si impiega tre ore di cammino. Guide alpine sono sempre a disposizione.

NEI PRESSI DI GORIZIA è noto il centro turistico invernale di Lokve nella Selva di Tarnova. In poco tempo si arriva con l'autobus da Salcano all'albergo »Poldanovec«, in una cornice invernale magnifica. Vanno ricordati pure i centri Polzévo nel Dolenjsko, »Dom pod Tolstim vrhom« presso Celje, Kotulsko Slatina nella Carinzia.

PLANICA, nell'alta valle alpina al confine tra la Slovenia e l'Italia con altitudine fino a metri 1100, è situata nel cuore

gove starosti in tudi mater in očetov. »Kar sem videl, sem videl!«

»Glej ga, sanjača,« se je zasmajala Grothova s smehom, ki se Kurtu ni zdel pri-

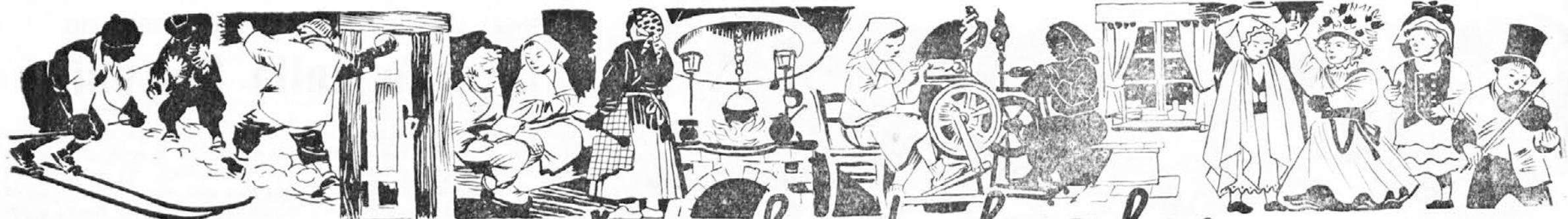
Kurt se je vgriznil v ustnico.

roden, »še vedno je pri tistem oraču! To, o čemer govoris, si videl na kaki slikli ali v kinu. Tako je in nič drugače! Sicer pa pustiva to! Glej, tamle je pisarna!«

»Kje?«

»Še bolj je zardel. A zdaj iz drugega razloga. Imena rojstnega kraja si namreč ni in ni mogel zapomniti.«

Kurt se je vgriznil v ustnico.

zanaše mlade bralce

FRAN MILČINSKI:

Gospod in hruška

Vročje je bilo, gospod je sedel pri kosi in se v potu svojega obrazu trudil z vilicami in nožem. Ko ni mogel več, je globoko vzduhnih, se naslonil nazaj in pričel presti čas. Kdor ne ve, kako se prede čas, temu bodi povedano, da se čas prede takole: kazalec ene roke se upre v palec druge, kazalec druge pa v palec prve, potem se en palec in kazalec ločita, da se v polkrogu zopet poščeta, nakar drugi palec in kazalec nastopita enako pot in tako lepo naprej.

Tako je gospod marljivo predel čas in gledal predse in ko ga je bilo napredenega že precej, mu je pogled obstal na lepi rumenih hruškah, ki so vabljivo više zunaj na vrto pod oknom.

»Lačen nisem,« je dejal gospod, »ali te vrste hruške poznam; niso ne presladke ne preklele in močno sočne so, dobre bi bile za žeo!«

In gospod je poklical medveda, da načrte hrušk z drevesa in mu jih prinese. Imel je medveda v službi, da mu je ravnal čebele.

Medved se je vdano priklonil in odhlačal ven na vrt. Ko pa pride do hruške, mu šine v glavo pomislek, ali je dolžan otresti hruško ali ne, ker je nastavljen le za čebele. Sedel je v senco in premišljeval to vprišanje.

Gospod je sedel za mizo, puhal je sapo skozi debele ustnice in gledal in čakal, da se potrese drevo in dol padače hruške. In ker je bil tak, da ni mogel niti za hip biti brez dela, je predel čas. Napredel ga je zopet en meter, dva metra, napredel ga je tri metre, hruške pa so še zmeraj mirno visele na drevesu in se mu vabljivo smejale skozi okno. »Ali bo kaj ali ne bo nič,« je reklo in poklical lovca. »Lovec, stopi s puško za medvedom, tebe se boji — da mi že skoraj potrese to hruško, da bodo hruške dol padače!«

Lovec se je zravnal, vojaško je pozdravil in je odkorakal iz sobane: ena dve, ena dve. Zunaj pa je zamrmral, sedel na prag, potegnil pipico iz žepa, kamor jo je bil v hitriči vtaknil, si jo zapalil in potem rekel: »Zdaj je opoldanski premor in počitki in je ni pravice, ki bi me siliša in delu!« Tako je mrmral, sedeč na pragu, in žutil svojo pipico, gospod pa je čakal za mizo, gledal hruško in cedil silne. Čakal je in čakal, toda hruške so mirno visele pod oknom, medved ni trezel drevesa, lovec ni streljal medveda.

Gospoda je obšla žalost. »Tako se godi na svetu,« je reklo, »dobrota je res sirota! Kako lepo ravnam s svojo družino, kako krščansko, in v svojo zahvalo imam, da niti hruške ne dobim na svoj

»V Cen... Ten...«

»Napisano je v spričevalu,« je pohitela Grothova, kakor da tudi njej ni prav, da ravnateljica Kurta toliko ogleduje in izprašuje.

»Seveda je,« se je ravnateljica nasmejnila, »ampak takle dečko mora že vedeti, kdaj in kje se je rodil.« Vendar je pogledala v spričevalo. »Tentschach,« je brala počasi in pisala. »Tentschach na Spodnjem Štajerskem. »O,« je vzviknila presenečeno, »Štajerc!« Vprašajoče je pogledala Grothovo. »Torej je?...«

»Ne!« je kriknila Grothova, ki ji je, kar je Kurt dobro videl, nemadoma vsa kri izginila z lic. »Kurt je Nemec, je...«

»Seveda, seveda...« je pohitela ravnateljica, pomenljivo pogledala Grothovo in se sklonila nad spričevalo. Potem ni ničesar več vprašala. Ko je opravila vpis, je vrnila spričevalo Grothovi. Kurtu pa ljubeznično prikimala in dejala: »Dobro se odpoči, Kurt, in jeseni na svdenje!«

»Smešna ženska,« je dejala Grothova nejevoljno, ko sta stopila v tramvaj. »Zrela za pokoj.«

Kurt ni slišal materinih besed. Preveč ga je vznemirilo nekaj, o čemer doslej sploh ni razmišljal. Kako? Mati je doma iz Schneeberga v Gornji Sleziji, tik ob češki meji, oče je bil rojen na Pomorjanskem, v Scharnitzu blizu Arnsfelda, tik poljske meje; kar sta se oče in mati poročila, pa sta živela v Arnsfeldu. O

ukaz. Zoper mojo voljo me silijo v strogo.« Poklical je palico. »Palica,« ji je ukazal, »srce mi krvavi, ali jaz ne morem drugače! Pojd in udari lovca, da bo lovec streljal na medveda, da bo medved potresel to hruško, da bodo hruške dol padače.«

Palica se je do tal priklonila in zaplesala skozi vrata. Zunaj pa se je spotaknila na sedečega lovca in je padla na vse štiri. Lovec jo je pobral, ji strkal prah in jo potem vprašal, kam se ji tako mudi.

»E,« je rekla palica in malo sram jo je utreba naj udarim, ker ne streljaš medveda, da bi medved potresel hruško, da bi hruške dol padače.«

»Saj nismo neumni,« se je zasmehjal lovec, »da bi se pretepal med seboj, danes ti mene, jutri jaz tebe, kakor se bo sanjalo gospodu.« Vsí smo enaki reveži, sužnji in najbolje je za nas, da zvesto držimo skupaj, eden za vse, vse za enega!«

Palica je odgovorila: »Jaz, neumnica, ne razumem postav ali zdi se mi, da prav govorš! Sploh imaš dokaj lepo brado, kakor jo ima gospod!«

Gospod pa je čakal in čakal, predel čas, cedil sline, toda hruške so mirno visele pod oknom, medved ni tresel drevesa, lovec ni streljal medveda, palica ni tepla lovca.

Gospod se je razsrdil: »Glej, glej,« je rekel, »družina se mi torej očitno upira! — Nič več ni poštenja na svetu ne vere! Le počakaj me, drhal, jaz ti pokažem! — Ogenj!« je zaklical, »ogenj, ukazem ti, pojdi tja in ožg mi brez usmiljenja palico, da bo palica udarila lovca, da bo lovec streljal medveda, da bo medved potresel hruško, da bodo hruške dol padače!«

Ogenj se je globoko priklonil, da je polnil tla in švignil ven. Zunaj pa so si pravkar ležali okoli vrata drevo, medved, lovec in palica in si prisegali večno pobratimstvo. Ta prizor je tako ogrel še ogenj, da je skočil na klop in v plameňih besedah nazdravil vročemu bratljubu, ki vsem žari v vnetih srčih.

Gospod je čakal, čakal je in čakal in naposled je obupal. Vstal je, šel je skozi sobo, odprl je duri in stopil na prag.

Stopil je na prag in hotel je reči — pa mu ni bilo treba ničesar: ogenj ga je zagledal, skočil je s klopi, zbgan je švignil sem in tja in ožgal palico, palica je prestrašeno udarila na levo in desno, zadeva tudi lovca in ogenj in medveda, lovec je streljal, kamor je neslo, zadel je medveda v Šapo, gospoda pa v nogu, medved je zatulil in se zaletel v hruško,

Tentschachu doma in tudi v šoli ni došlej slišal niti besedice. Sploh je to ime tako čudno, da si ga ni niti poizkušal zapomniti. Leži na Spodnjem Štajerskem? Kje je to? In zakaj je mati poudarila, da je Nemec? Mar leži Spodnje Štajersko onstran Arnsfelda, na Poljskem? Ali morada onstran Schneeberga, na Češkem? Torej bi mogel biti Poljak ali Čeh? Kje leži ta kraj?

Vprašanje je imel na jeziku, a mati je bila videti preveč slabe volje, da bi jo bil vprašal o čemer koli. Vso pot do doma je strmel skozi okno, kamor da ga silno zanima, kako delavci odstranjujejo tu ruševine, tam pa že dokončujejo veliko stavbo. A takoj, ko sta se vrnila domov, je vzel s knjižne police zemljevid Nemčije in ga razgrnil na svojo mizico ob oknu.

»Kaj iščeš?« ga je vprašala mati na videz brez zanimanja.

»Kje je Tentschach? Kje je Spodnje Štajersko?« je vprašal Kurt, ne da bi dvignil glavo.

»Vzemi žogo in pojdi na dvorišče! Dovolj boš še imel šole!«

Grothova je naglo stopila h Kurtu in segla po zemljevidu.

»Menda smem vedeti, kje leži moj rojstni kraj?« je zaklical Kurt osuplo in potegnil zemljevid k sebi. »Nisi slišala, kaj je rekla gospa ravnateljica? Sramota, da ne vem, od kod sem doma!«

hruške so dol padače, okoli drevesa pa so se drvili medved, lovec, palica, ogenj in gospod. Drvili so se in pomendrali so vse lepe, rumene hruške, ogenj je zadel ob streho in jo zapalil, vsa družina je zbežala in ostala sta sama, drevo in gospod.

Gospod je sedel v travni, brisal si je rano in žalostno je gledal gorečo hišo.

Drevesu pa ni dalu miru, moral je razzeti svojo modrost in je spregovorilo: »Kaj ti pravim, gospod! Sam bi bil šel po hruške, pa bi vsega tega ne bilo!«

IGO GRUDEN:

PRAVIJO

*Pravijo da Sempoljci
tečejo čez Kras kot zajci;*

*pravijo, da Nubrežinci
jih premagajo z mezinci;*

*pravijo, da so Križani
pol pečeni, pol sežgani;*

*pravijo, da so v Gorjanskem
pusta videli predlanskem:
v maškare so se oblekli,
v Mali dol za njim se vlekli,
múlico za god mu spekli.*

Zakaj imajo goske pisano perje

To se je zgodilo že zdavnaj zdavnaj, ko so bili dedje naših dedov še drobni fantički, a babice naših babic še majčne punčke.

Prej so bile gosi samo bele in ni bilo ne ene pisane gosi.

Pisane gosi so se pojavile šele po zločinu nekega človeka z imenom Kothoz-Kutuj.

Kothoz-Kutuj je kradel otroke in jih prodajal strašnim ljudožercem v deveto deželo, tja za daljno širno morje. Nekoč je ukradel deklico Halimo. Prelepe Halime ni bilo najti nikjer več. Bila je pač rojena pod nesrečno zvezdo.

Kothoz-Kutuj je ugrabil Halimo, jo zaprl v klet, sam pa spet odšel na krajo otrok. Kadar je Kothoz-Kutuj prišel v klet, je prekladal bele čarobne kamne, ki so stražili klet. In Kothoz-Kutuj je zaupal tem kammom in je brez skrbi še daljje kradel otroke.

Beli kamni so mirno ležali na tleh. Čeprav bi bil kak otrok kdaj rad ušel iz kleti, da ga kamni videli. Prištorkljali so k malemu beguncu ali drobnemu begunku, se jim prilepili k nogam in niso nikamor nič večja ko rumena goska, ki je pravkar prilezla iz jajčne lupine. Takrat se je Halima spremenila v gosko: namesto nog je imela gosje nožice, namesto rok pa perutnice. Halima je veselo plahnila s kratkima, še slabotnima perutničkama, se ozrla v režo pod vrati in zlezla iz kleti na prost.

Beli kamni so opazili malo gosko, pa si ni niti eden misil, da bi bila to Halima. »Le od kod se je vzela ta goska?« so se začudili kamni in gledali za njo.

Goska se je bolj in bolj oddaljevala od kleti. Beli kamni so se prav tako spremenili v goske in so hiteli za gosko-Halimo. Pa se je gosko-Halima približala reki. Na bregu so se pasle gosi s svojimi mladiči. Halima-goska se je ustavila pri eni od gosjejate, a male goske iz te jate so začele kavsat neznano gosko-Halimo. Halima se ni borila z njimi in jih ni kljuvala, le naglo se jim je izmikala in zbežala od njih. Slednji je priběžala do reke, planila v vodo in odplovila od brega, a hudobne gosi so ostale na bregu pri svoji materi-goski. Beli kamni-goski so zgrešili Halimo in se vrnili na svoja mesta, spremenili se spet v kamne. Halima pa se ni mogla več spremeniti v punčko in je za zmeraj ostala goska. Njeno perje pa ni bilo belo, ampak plavino. Tista mesta na njenem telesu, kjer so jo bile hudobne goske okljuvale, so ostala temne barve. Ko je še sama postala mati-goska, so imeli tudi njeni mladiči pisano perje. Odtek je razširile po svetu pisane goske. Baškiška pravljica

Kako je Mica tatove ugnala

Zivelja je stara žena z imenom Mica. Poleg mucka in kužka je imela samo še kravo Šeko, pa še to je moral je jeseni prodati, ker ni imela dovolj krme, da bi jo preživila čez zimo. Tisto poletje je Šeko pridno pasla po travniku in ji venomer prigovarjala: »No, Šeka, tu je, tu je boljša trava.«

Prišla je jesen, čas ločitve. Mica je še zadnjič napasla kravo, nato pa jo je ležala na živinski sejem. Žalostno je govorila: »O, kaj bo sedaj, ko te moram prodati, kje bom dobila mleko?« Krava je s povešeno glavo stopala zraven nje, kot da bi jo razumela. Tako sta počasi prišli na sejmišče. Šeka je bila lepo rejena, zato jo je Mica hitro prodala in dobitila za njo precej denarja. Spravila je denar in se napolnila proti domu. Sledilo pa ji je več sejmskih tatov, ki jim ni ostalo skrito, da ima Mica danes denar, pa so se ga hoteli na lahek način prilastiti.

Mica je prišla nič hudega sluteč domov in začela kuhati žgance. Po svoji stari navadi je kramljala in klepetala z muckom, ki ji je bilo ime Sablja, in s kužkom Kijem, ki sta se kar naprej smukala okoli štedilnika. Takole jima je govorila: »No, tu imata najprej malo mleka in

kužku in mucky: »Nocoj bomo jedli žgance, dobro jih bom zabelila.« In res je začela drobiti žgance in se po svoji stari navadi spet pogovarjala s Kijem in Sabljijo. Tatovi, ki so že nestrpočno čakali pred vrati, kdaj bodo lahko vdrlji, so pozorno poslušali njeno govorjenje. Micka je namreč takole dejala mucky in kužku: »Tako, sedaj bomo pa jedli. Na, najprej ti malo, pa ti malo, pa še tebi malo, pa spet tebi malo. Da ne boste lačni, bom pa dala še tebi malo in onemu malo. No, kar je ostalo, bo pa zame!« Ko so povečerjali, je Mica spet rekla kužku in mucky: »No, sedaj ste se najedli, le pojrite ven. No, Sablja, no Kij. No, Sablja, no Kij, le pojrite ven.« Ko so tatovi to slišali, so dejali: »Je, koliko jih je,« in se zapoldili v dir, da so jih noge komaj dohajale.

Tako se je Mica rešila tatov, ne da bi sama vedela. Vi otroci, ki to berete, pa si le zapomnite, da je treba z živalmi lepo ravnati in jim tudi kdaj privoščiti prijazno besedo.

kruha, za večerjo pa bosta dobila še žgance.« Ko se je zvečerilo, reče Mica

Odgovorni urednik: *Tedoldi Vojmir*
Tisk: *Tiskarna L. Lucchesi - Gorica*

Kurt je začuden gledal zdaj zemljevid zdaj mater.

»Dovolj mi je izpraševanja!« je le-ta zaklicala čez čas, se jezno obrnila od Kurta in stopila v vratom. Toda ko je prijela za kljuko, se je okrenila in sprengovala mirneje: »Seveda, čudno se ti zdi, da si se rodil tako daleč od Arnsfelda.«

Takole je bilo. Stopila je še bliže, pomisnila trenutek in nadaljevala. »Tam spodaj na Štajerskem, v Tentschachu, je živelja moja starja teta. V tistem času je zbolela. Pisala mi je, naj jo obiščem. Ker ni imela svojih, sem jih stregla nekaj mesecov. V tem času si prišel ti na svet. No, zdaj veš vse!«

Kakor da ji je žal prejšnjih trdih besed, je Kurta burno objela in poljubila. »Saj veš,« je spregovorila me